

Dragan
Damjanović

ISTRAŽIVAČKI ZNANSTVENI PROJEKT

Umjetnost i država u Hrvatskoj od prosvjetiteljstva do danas Art and the State in Croatia from the Enlightenment to the Present

AKRONIM: ASCEP

TRAJANJE: 2018.–2022.

VODITELJ: red. prof. dr. sc. Dragan Damjanović

SURADNICI: doc. dr. sc. Josipa Alviž, dr. sc. Marina Bregovac Pisk, Matea Brstilo Rešetar, dr. sc. Sandi Bulimbašić, red. prof. dr. sc. Frano Dulibić, Ivan Kokeza, Silvija Lučevnjak, doc. dr. sc. Lovorka Magaš Bilandžić, red. prof. u miru dr. sc. Zvonko Maković, doc. dr. sc. Željka Miklošević, izv. prof. dr. sc. Jasminka Najcer Sabljak, doc dr. sc. Jasmina Nestić, Patricija Počanić, dr. sc. Sanja Zadro

SLUŽBENA MREŽNA STRANICA: <https://ascep.ffzg.unizg.hr/>

Projekt Umjetnost i država u Hrvatskoj od prosvjetiteljstva do danas pripada skupini istraživačkih projekata Hrvatske zaklade za znanost. Osnovni mu je cilj istražiti raznolike utjecaje koje su državne strukture vlasti imale na umjetničku produkciju te na interpretaciju umjetničkih djela i baštine od kraja 18. stoljeća do danas. Budući da je hrvatski politički i kulturni prostor u promatranom razdoblju, sve do osamostaljenja Hrvatske 1991., bio u sastavu raznih država (Habsburške, odnosno Austro-Ugarske Monarhije, prve i druge Jugoslavije, Kraljevine Italije, Nezavisne Države Hrvatske) istraživači na projektu pokušavaju pokazati kako, koliko (i je li) promjena državnih okvira utjecala na odnose prema umjetničkoj produkciji te kulturnoj i obrazovnoj politici uopće u polju vizualnih umjetnosti. Zbivanja u hrvatskoj umjetnosti nastoje se kontekstualizirati sa situacijom u susjednim zemljama, odnosno s područjima kojima je Hrvatska politički pripadala te stoga projekt uključuje brojna terenska, arhivska, muzejska i bibliotečna istraživanja.

U pojedinim elementima ovaj projekt predstavlja nastavak uspostavnog projekta HRZZ-a *Hrvatska i srednja Europa. Umjetnost i politika u razdoblju moderne (1780–1945)* realiziranoga 2014.–2017. koji je također vodio D. Damjanović, s tim da se u novome projektu proširuje razdoblje s kojim se istraživači bave na vrijeme od kraja 18. stoljeća do danas, dok je raniji projekt završavao s Drugim svjetskim ratom. Prethodni, tematski vrlo široko postavljeni istraživački ciklus ukazao je, naime, na nedostatnu pokrivenost odnosa države i umjetnosti kao specifične teme unutar veza između širokog spektra različito definiranih politika i umjetnosti tako da se ovim ciklusom nastoji istražiti i pobliže odrediti dijakronijski i sinkronijski odnos državnih organa vlasti prema likovnoj produkciji, komunikaciji i recepciji.

Osim promjene u kronološkom i tematskom okviru, novi projektni prijedlog sadrži i nešto drukčiji projektni tim, kako bi se što cjelovitije obradili raznoliki aspekti utjecaja države na umjetnost i njezinu recepciju u spomenutom razdoblju. Uz voditelja u

projekt je uključeno 14 istraživača, od kojih je 8 u statusu doktoranda ili postdoktoranda kojima je ovaj projekt od osobite važnosti za daljnju izgradnju znanstvenih karijera. Uključivanjem istraživača iz baštinskih institucija (muzeja, konzervatorskih odjela) nastoji se pak produbiti međuinstitucionalna suradnja i omogućiti višedimenzionalno sagledavanje složenih odnosa države prema umjetnosti.

Cjelovito pokrivanje svih fenomena utjecaja države na umjetnost u razdoblju od kraja 18. stoljeća do danas nije moguće, pa su odabrani oni segmenti utjecaja (odnosno ciljevi) koji se smatraju najreprezentativnijim ili najkarakterističnijim za to razdoblje i za koje su se kroz svoje ranije znanstvene radove specijalizirali suradnici na projektu.

Ciljevi projekta mogu se podijeliti u dvije osnovne skupine. Prva skupina ciljeva odnosi se na istraživanje utjecaja države na umjetničku produkciju, a druga skupina na utjecaj države na stvaranje umjetničke baštine i načine na koje se informacije i znanje o likovnoj umjetnosti šire u okviru formalnog i neformalnog obrazovanja i kulturnog opismenjavanja.

U prvoj skupini ciljeva utjecaj države na umjetničku produkciju istražuje se kroz politiku naručivanja umjetničkih djela, kontrole nad umjetničkom produkcijom putem cenzure i sustava subvencioniranja umjetnika, te kroz sustav stipendiranja školovanja umjetnika i to u svim poljima likovnosti (arhitekturi, slikarstvu, skulpturi, umjetničkom obrtu, grafičkom dizajnu, fotografiji i slično).

U ovoj su skupini istraživački ciljevi strukturirani po tipu umjetničke produkcije u četiri kategorije – 1. istraživanje slikarstva, 2. istraživanje grafike, crteža, grafičkog dizajna i fotografije, 3. istraživanje javne skulpture te 4. istraživanje arhitekture i opremanja javnih građevina. Od istraživača na projektu ovom skupinom ciljeva bave se ponajprije M. Bregovac Pisk, M. Brstilo Rešetar, S. Bulimbašić, D. Damjanović, F. Dulibić, I. Kokeza, L. Magaš

Bilandžić, Z. Maković, P. Počanić i S. Zadro.

Kroz drugu skupinu ciljeva istražuje se pak struktura državne vlasti na procese stvaranja i očuvanja umjetničke baštine, na definiranje okvira za provođenje formalnog i neformalnog obrazovanja te kulturnog i umjetničkog opismenjavanja. Proučava se na prvom mjestu utjecaj države na kurikulum nastave povijesti umjetnosti na sveučilišnoj i srednjoškolskoj razini, zatim utjecaj države na politiku nabave i očuvanja umjetnina te utjecaj kulturne politike na djelatnosti muzejskih i drugih baštinskih institucija. Ove istraživačke ciljeve pokriva ju svojim radom na projektu J. Alviž, S. Lučevnjak, Ž. Miklošević, J. Najcer Sabljak i J. Nestić, a u manjoj mjeri L. Magaš Bilandžić i P. Počanić.

Rezultate projekta predstavljat će radovi u časopisima, knjige, zbornici, katalozi i druge publikacije, zatim izložbe, izlaganja na znanstvenim skupovima, okruglim stolovima i radionicama, javna predavanja, a članovi projekta organiziraju i dva znanstvena skupa te jednu radionicu.

Prvi znanstveni skup *Art and the State in Modern Central Europe*, održat će se na Filozofskom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu između 8. i 11. srpnja 2020. Skup je u pripremi. Od brojnih pristiglih prijava odabrano je 75 sažetaka izlaganja od kojih 27 pripada autorima iz Hrvatske, dok je većina prijedloga autora iz raznih europskih zemalja (Češka, Poljska, Italija, Mađarska, Bugarska, Rumunjska, Portugal, Srbija, Slovenija, Nizozemska, Litva, Latvija, Njemačka, Belgija, Makedonija, Ukrajina) te vaneuropskih zemalja (Izrael, SAD).

Nakon ovoga skupa u veljači 2021. na matičnom fakultetu bit će organizirana radionica vezana uz utjecaje suvremenih obrazovnih politika na učenje i poučavanje povijesti umjetnosti (obrazovne strategije i modeli), a potom će tijekom 2022. biti organiziran i skup radnoga naslova *Formalno i neformalno obrazovanje iz područja likovnih umjetnosti*. x